

LAUSUNTO

13.12.2017

Sisäasiainministeriö

Viite: SMDno-2016-1495

Meritaito Oy:n lausunto 2017_11_1 HE luonnokseen Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Meritaito Oy lausuu hallituksen esitykseen eduskunnalle seuraavaa. Otsikot viittaavat alkuperäiseen HE luonnokseen.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

YLEISPERUSTELUT

1. NYKYTILA

Meritaito Oy haluaa tuoda esille esityksessä ilmenneitä tarpeita selventää nykyhetkellä vallitsevaa käytäntöä öljyntorjunnan resurssien varaamisesta ja toimijoiden rooleista.

Esityksen luvun 1.1.2 Laki öljyvahinkojen torjunnasta viimeistä kappaletta tulisi korjata kuulumaan seuraavasti: *"Käytännön vastuu öljyvahinkojen torjuntavalmiuden hankkimisesta ja vahinkojen torjunnasta on Suomen ympäristökeskuksella ja alueellisella pelastustoimella. Suomen ympäristökeskus hankkii torjuntakalustoa valtion varastoihin ja aluskalustoa yhteistyössä Merivoimien, ja rajavartiolaitoksen ja Meritaito Oy:n kanssa. Alueen pelastustoimi hankkii tarvitsemansa torjuntakaluston."*

Tämä korjaus toisi paremmin esille vallitsevan tilanteen, jossa noin puolet valtion öljyntorjunta-aluksista on Meritaito Oy:n omaisuutta ja joiden valmiutta ylläpidetään yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen ja Meritaito Oy:n välisellä sopimuksella.

Yleisesti esityksessä Meritaito Oy:n merkittävä rooli nykymuotoisessa resurssien monitoimikäyttöön perustuvassa öljyntorjuntaan varautumisessa jää vähäiselle huomiolle. Nykymuotoisena öljyntorjuntaan varatut resurssit toimivat pääsääntöisesti meriväylien rakentamis- ja ylläpitotehtävissä, joista ne ovat hälytettävissä öljyntorjuntatehtäviin. Toiminta perustuu monitoimikäyttöön ja on siten kustannustehokasta verrattuna puhtaaseen hälytystehtäviin varautumiseen.

2. ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET

Meritaito Oy haluaa korostaa esityksen tavoitteisiin liittyen öljyntorjuntakaluston ja muiden resurssien monitoimikäyttöisyyden merkitystä kustannustehokkuuden toteutumisessa, niin öljyntorjunnassa kuin muissakin siihen liittyvissä merellisissä toiminnoissa. Lisäksi Meritaito Oy haluaa nostaa esille öljyntorjuntatyötä tekevän henkilöstön riittävyyden ja heidän osaamisensa varmistamisen.

Esityksen luvun 2.1.1 *Pelastuslaki, lista Tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että:* Viidettä kohtaa tulisi korjata kuulumaan seuraavasti: " Kaluston ja materiaalin kehittäminen, hankkiminen ja ylläpito on toteutettu kustannustehokkaasti huomioiden valtakunnalliset ja alueelliset vaatimukset sekä kaluston monitoimikäyttö."

Esitys perustuu luonnoksessa kuvattuun Laajaan vaihtoehtoon. Meritaito Oy yhtyy näkemykseen " *Merellisten ympäristövahinkojen torjunnan vastuuketjujen selkeys on välttämätön edellytys menestykselliselle toiminnalle.*"

Kuitenkin Meritaito Oy haluaa tuoda esille huolestuneisuutensa esityksestä puuttuvan selkeän tavoitteen asettamisen kalusto- ja henkilöstöresurssien varmistamiseksi öljyntorjuntatyöhön. Nykytilanteessa Meritaito Oy:n rooli tässä on merkittävä sekä kaluston, että henkilöstöresurssien osalta.

3. ESITYKSEN VAIKUTUKSET

Meritaito Oy haluaa tuoda esille esityksen vaikutuksiin liittyen huomion liittyen lukuihin 3.1.2 *Vaikutukset yrityksiin* ja 3.1.3 *Vaikutukset julkiseen talouteen*.

Meritaito Oy ja sen edeltäjät ovat tehneet pitkäaikaista yhteistyötä Suomen ympäristökeskuksen kanssa öljyntorjuntakaluston ja henkilöstön varaamisessa, kouluttamisessa ja ylläpitämisessä. Tämän yhteistyön taloudellinen vaikutus on Meritaito Oy:lle merkittävä.

Esityksessä on todettu luvun 2.3.1 *Pelastuslaki yhdeksännessä kappaleessa "Merellisten öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansallisen suorituskyvyn ja kansainvälisen yhteistyön kehittämisestä vastaisi sisäministeriön hallinnonala. Sisäministeriön hallinnonala koordinoisi tältä osin valtakunnallisesti ympäristövahinkojen torjunnan suunnittelua, siihen liittyvää harjoitustoimintaa, osallistumista kansalliseen ja kansainväliseen öljy- ja aluskemikaalivahinkojen valvonnan ja torjunnan yhteistoimintaan sekä torjuntaosaamisen ja -kaluston kehittämistä yhteistoiminnassa torjuntaan osallistuvien ja sitä tukevien tahojen kanssa."* Sekä luvussa 3.1.3.1 *Pelastuslaki "Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan varattu rahoitus valtion talousarviossa siirrettäisiin pääosin sisäministeriölle. Tämä sisältäisi eri toimintavaiheiden (varautuminen, merialueen valvonnalla toteutettu ennaltaehkäisy, kaluston hankkiminen ja ylläpito, varsinaiset torjuntatoimet sekä hallinto) suunnittelutyön sekä johtamisvalmiuden toteuttamisen."*

Tämän esityksen mukaisesti nykyinen sopimustoiminta siirtyisi Ympäristöministeriön alaiselta Suomen ympäristökeskukselta Sisäministeriön hallinnon-alalle. Meritaito Oy haluaa korostaa tämän muutoksen vaikuttavan omaan yritystoimintaansa merkittävästi ja mahdollisesti öljyntorjuntavalmiutta heikentävästi, mikäli muutos kohdistuu olemassa oleviin öljyntorjuntavalmiutta ylläpitäviin sopimuksiin. Meritaito Oy saa valmius rahoituksensa Suomen ympäristökeskukselta ja on pudonnut kalustoresursointi mekanismin (ÖSRA) ulkopuolelle osakeyhtiö muutoksen jälkeen, koska ei ole enää valtiollinen toimija.

Meritaito Oy:ssä on merkittävä osa valtiollisen öljyntorjuntakaluston ylläpitoon ja käyttöön liittyvää asiantuntija resurssia. Tämän rahoitus tulee turvata. Nykytilassa Meritaito Oy:n hallinnassa olevilla aluksilla ja Meritaito Oy:n henkilöstöllä toteutetaan öljyntorjuntavalmiutta kustannustehokkaasti yhteiskäytöllä, jossa väylänhoito ja -rakennustoiminnassa käytettäviä aluksia ja henkilöstöä on varattu öljyntorjunta käyttöön. Kaluston ylläpitoon ja henkilöstön varaamiseen ja kouluttamiseen saadaan rahoitusta Suomen ympäristökeskuksen kautta. Mikäli tämä rahoitus poistuu, kohdistuu Liikennevirastoon kustannuspaineita väylänhoitokustannusten kasvaessa.

Luvussa 3.3.1 Pelastuslaki todetaan *”Esityksellä ei arvioida olevan haitallisia ympäristövaikutuksia.”* Meritaito Oy haluaa tuoda esille mahdollisesti potentiaalisen ympäristövaikutuksen, mikäli uudistus johtaa Meritaito Oy:n hallitsemien ÖT-kaluston käytön loppumiseen. Tästä seuraa välialueen öljyntorjuntakaluston ja henkilöstön poistuminen öljyntorjuntavalmiudesta. Tällä on välittömiä seurauksia kiintomerkkialueen laitamilla ja sisäpuolella tehtävään öljyntorjunta valmiuteen.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa pykälässä 49 §. *Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle.* Esitetään virka-avun antamisvelvollisuuden laajentamista Valtion omistamille liikelaitoksille ja yhtiöille.

Meritaito Oy huomauttaa, että tällä on merkitystä siihen, millaista kalustoa yritykset varaavat käyttöönsä. Mikäli on olemassa riski joutua komennetuksi virka-aputehtäviin ilman valmius- ja ylläpitokorvausta yhtiöiden kyky ylläpitää em. kalustoa heikkenee merkittävästi.

4. ASIAN VALMISTELU

Tarkoituksella tyhjä

5. RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ

Lakiin öljynsuojelurahastosta tulisi kirjata muutos siten, että Öljyntorjuntalaitosten rakentamiseen voitaisiin allokoida varoja rahastosta valtion lisäksi valtion kumppani yrityksille.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT

Alla on merkittynä Meritaito Oy:n ehdotukset lakien muuttamisen teksteiksi. Muutokset on korostettu **bold-tekstillä**. Vain muutetut pykälät ja niiden osat on kirjattu.

Yleisenä kommenttina Meritaito Oy esittää lakitekstien läpikäymistä ja varmistamista, että Alusöljyvahinko ja Aluskemikaalivahinko termit ovat riittävästi käytössä, jotta vältetään vesillä tapahtuvassa öljy- tai kemikaali-onnettomuustilanteessa tulkintaerimielisyyksiltä.

1.1 Laki pelastuslain muuttamisesta

27 a §. Rajavartiolaitoksen tehtävät pelastustoimessa. Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 27 a pykälä. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan rajavartiolaitos huolehtisi Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä aluksista aiheutuvien öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnasta ja sovittaisi yhteen siihen varautumista. Käytännössä rajavartiolaitos sopisi uushankintojen tekemisestä yhteistyöviranomaisen **tai yhteistyökumppaneiden** kanssa siten, että kalusto hankitaan suoraan asianomaisen yhteistyökumppanin omistukseen. Valtion

varastoihin hankittua kalustoa puolestaan luovutetaan muiden viranomaisten käyttöön tarpeen mukaan. Yleinen vastuu öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaan varautumisesta kuuluu pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (/) 5 §:n mukaan sisäministeriölle, joka huolehtisi pelastuslain 38:ssä säädetystä kansainvälisen avun pyytämisestä ja antamisesta myös öljy- ja kemikaalivahinkojen osalta.

Maakunnat vastaavat pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 11 §:n nojalla riskien mukaisesta palvelutasosta ja sen toteuttamisen aiheuttamista kustannuksista. Rajavartiolaitos yhteen sovittaa **yhteistyökumppaniensa ja** maakuntien alusöljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan kohdistuvia kalustohankintoja ja muuta varautumista niin, että se **yhteistyökumppanien ja** maakunnan omien tehtävien edellyttämän tarpeen lisäksi palvelee mahdollisimman tehokkaasti merialueen ympäristövahinkojen torjunnan kokonaisuutta.

33 §. Hälytysohje. Tässä pykälässä tulisi kuvat öljyn torjunta-aluksien hälytysohje siten, että käytetään tarkoituksen mukaisinta kalustoa.

49 §. Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maakunnan viranomaisille velvollisuus antaa pyynnöstä toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle. Tämä olisi perusteltua, koska merkittävä osa nykyisin kunnille ja muille viranomaisille kuuluvat tehtävät siirretään maakuntalain 6 §:n nojalla maakuntien tehtäväksi. Rajavartiolaitokselle olisi annettava virka-apua alusöljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnassa. Sama velvollisuus virka-apun antamiseen olisi valtion omistamilla liikelaitoksilla ~~ja-yhtiöillä.~~ Velvoitteen ulottaminen valtion omistamiin liikelaitoksiin ~~ja-yhtiöihin~~ vastaa meripelastuslaissa säädettyä ja sen voidaan katsoa kuuluvan sellaiseen tavanomaiseen varautumiseen, jota valtion toimijoilta voidaan perustellusti edellyttää. Käytännössä kyseeseen tulisi esimerkiksi onnettomuuspaikan lähistöllä olevan aluksen hyödyntäminen pelastustoiminnassa.

1.2 Laki pelastusopistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §. Pelastusopiston tehtävät. **Meritaito ehdottaa tähän pykälään lisättäväksi Öljyntorjuntakoulutuksen järjestäminen yhteistyökumppaneiden kanssa.**

1.10 Laki pelastuslain väliaikaisesta muuttamisesta

49 §. Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle. Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtion ja kunnan viranomaisille velvollisuus antaa pyynnöstä toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle. Rajavartiolaitokselle annettava virka-apu koskisi tässä laissa rajavartiolaitokselle säädettyä alusöljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan liittyvää pelastustoimintaa. Sama velvollisuus olisi valtion omistamilla liikelaitoksilla ~~ja-yhtiöillä.~~ Velvoitteen ulottaminen valtion omistamiin liikelaitoksiin ~~ja-yhtiöihin~~ vastaa meripelastuslaissa säädettyä ja sen voidaan katsoa kuuluvan sellaiseen tavanomaiseen varautumiseen, jota valtion toimijoilta voidaan perustellusti edellyttää. Käytännössä kyseeseen tulisi esimerkiksi onnettomuuspaikan lähistöllä olevan aluksen hyödyntäminen pelastustoiminnassa.

2. TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET

Alla on merkittynä Meritaito Oy:n ehdotukset lakien muuttamisen teksteiksi. Muutokset on korostettu **bold-tekstillä**. Vain muutetut pykälät ja niiden osat on kirjattu.

Yleisenä kommenttina Meritaito Oy esittää lakitekstien läpikäymistä ja varmistamista, että Alusöljyvahinko ja Aluskemikaalivahinko termit ovat riittävästi käytössä, jotta vältytään vesillä tapahtuvassa öljy- tai kemikaali-onnettomuustilanteessa tulkinta erimielisyyksiltä.

Laki pelastuslain muuttamisesta

27 a §

Rajavartiolaitoksen tehtävät pelastustoimessa

Rajavartiolaitos huolehtii Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä aluksista aiheutuvien öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnasta ja yhteen sovittaa siihen varautumista. **Rajavartiolaitos voi hankkia varautumiseen liittyviä resursseja sopimuksilla yhteistyökumppaneiltaan.**

Meripelastuskeskus toimii Suomea sitovien kansainvälisten meriympäristövahinkojen torjuntaa koskevien sopimusten yhteyspisteenä ja vastaa tällaisten sopimusten edellyttämästä alusöljy- ja aluskemikaalivahinkoihin liittyvien ilmoitusten tekemisestä muille valtioille. Lisäksi meripelastuskeskus toimii merellä tapahtuvan öljyn- ja kaasunporaustoiminnan turvallisuudesta ja direktiivin 2004/35/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/30/EU 32 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteenä ja toimittaa mainitun artiklan 4 b kohdassa tarkoitetut tiedot kohdassa tarkoitetulle jäsenvaltiolle. (6.2.2015/97)

Rajavartiolaitoksen tehtävistä pelastustoimessa voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella.

33 §

Hälytysohje

Pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohjeessa tulee ottaa huomioon myös pelastuslaitosten maakuntalain 51 §:n mukainen yhteistoiminta ja 45 §:n mukainen avunanto.

Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan tarkoituksenmukaisimmat **pelastus- tai alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntayksiköt** riippumatta siitä, mistä maakunnasta ne ovat.

Pelastuslaitosten on huolehdittava hälytysohjeiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta sekä pelastuslaitosten kesken että Hätäkeskuslaitoksen kanssa.

49 §

Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle

Sen lisäksi mitä 46 §:ssä säädetään viranomaisten yhteistyöstä pelastustoiminnassa, valtion, maakunnan ja kunnan viranomaiset ja laitokset sekä laissa Suomen metsäkeskuksesta (418/2011) tarkoitettu metsäkeskus ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua pelastusviranomaisten ja rajavartiolaitoksen tässä laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Sama velvollisuus on valtion omistamilla liikelaitoksilla **ja yhteisöillä.**

Poliisi on lisäksi velvollinen antamaan virka-apua, joka on tarpeen 80 §:n mukaisen palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittamiseksi, 81 §:n 3 momentissa tarkoitetun onnettomuusvaaran estämiseksi sekä 88 §:n mukaisen tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi.

Metsähallitus on velvollinen antamaan pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa ja varautumaan omatoimisesti hallinnassaan olevalla valtion maalla tapahtuvien metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

Päätöksen 1 ja 2 momentissa tarkoitetun virka-apun ja 3 momentissa tarkoitetun asiantuntija-apun pyytämisestä tekee asianomainen pelastusviranomainen.

Virka- ja asiantuntija-avusta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Laki Pelastusopistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §

Pelastusopiston tehtävät

Pelastusopisto vastaa:

- 1) alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisestä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa;
- 2) maakuntien yhteisten valmius- ja häiriötilanneharjoitusten järjestämisestä yhteistyössä maakuntien kanssa; sekä
- 3) pelastustoimintaan osallistuvan sivutoimisen henkilöstön, pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (/) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun palokunnan ja muun sopimuksen tehneen yhteisön henkilöstön koulutuksen opetussuunnitelman valmistelusta, ylläpidosta ja kehittämisestä, kouluttajakoulutuksesta, kouluttajarekisterin ylläpidosta sekä opetusmateriaalin tuottamisesta.
- 4) öljyntorjuntatoimintaan osallistuvan henkilöstön koulutuksen opetussuunnitelman valmistelusta, ylläpidosta ja kehittämisestä, kouluttajakoulutuksesta, kouluttajarekisterin ylläpidosta sekä opetusmateriaalin tuottamisesta. Öljyntorjuntakoulutus voidaan järjestää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.**

Laki pelastuslain väliaikaisesta muuttamisesta

49 §

Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle

Sen lisäksi mitä 46 §:ssä säädetään viranomaisten yhteistyöstä pelastustoiminnassa, valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset sekä laissa Suomen metsäkeskuksesta (418/2011) tarkoitettu metsäkeskus ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille ja rajavartiolaitokselle toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua pelastusviranomaisten ja rajavartiolaitoksen tässä laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Sama velvollisuus on valtion omistamilla liikelaitoksilla ~~ja-yhtiöillä.~~

Hannu Ylärinne
Toimitusjohtaja

Timo Luukkonen
Liiketoimintajohtaja